

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIAUS ĮSTAIGA**

Darbo grupei „Dėl Medicininių kriterijų (ligų ir (ar) susijusių sveikatos sutrikimų, specialiųjų poreikių) sąrašo, kuriuo vadovaujantis vaikai būtų priimami į sutrikusio vystymosi kūdikių namus“
Faks. (8 5) 266 1402

2015-09- Nr.(-2015-)2-
2015-08-19 Nr. (10.1.4.1-442)10-7383
2015-09-02 elektroninį kreipimąsi

DĖL MEDICININIŲ KRITERIJŲ SĄRAŠO

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje 2015-09-02 elektroniniu paštu gautas (Reg. Nr. E-487) Sveikatos apsaugos ministerijos kreipimasis, ar Medicininių kriterijų (ligų ir (ar) susijusių sveikatos sutrikimų, specialiųjų poreikių) sąrašo, kuriuo vadovaujantis vaikai būtų nukreipiami (priimami) į sutrikusio vystymosi kūdikių namus parengimas, neprieštarautų vaiko prigimtinėms teisėms.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė sutinka su rašte išdėstyta darbo grupės „Dėl Medicininių kriterijų (ligų ir (ar) susijusių sveikatos sutrikimų, specialiųjų poreikių) sąrašo, kuriuo vadovaujantis vaikai būtų priimami į sutrikusio vystymosi kūdikių namus“, narių nuomone, kad remiantis JT Vaiko teisių, Neįgaliųjų teisių konvencijomis, kitais nacionaliniais ir tarptautiniais teisės aktais, medicininės indikacijos negali būti priešastimi asmens (paciento) institucionalizacijai ir kad privaloma vengti vaikų, turinčių raidos, psichikos ar fizinių sutrikimų bet kokios formos diskriminacijos.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė atkreipia dėmesį, jog nuosekliai laikosi pozicijos, kad institucinė vaiko globa, ypač globa sveikatos priežiūros įstaigose, neatitinka geriausių vaiko interesų ir pažeidžia vaiko teises (Vaiko teisių apsaugos kontrolierės 2011-11-16 pažyma Nr.15/05/16-2011/KI – 13 „Dėl vaikų iki 3-4 metų globos organizavimo sutrikusio vystymosi kūdikių namuose ir kitose (Panevėžio A. Bandzos kūdikių ir vaikų globos namuose ir VŠĮ Kauno klinikų filialo Vaikų reabilitacijos ligoninėje „Lopšelis“) globą vykdančiose įstaigose, problemų“, 2015-03-20 pažyma Nr. (6.7.-2014-12)PR-46 „Dėl pokyčių vaikų iki 3 (4) metų ir vaikų su negalia, globojamų sutrikusio vystymosi kūdikių namuose bei A. Bandzos kūdikių ir vaikų globos namuose, srityje“).

Kaip nurodyta 2015-03-20 pažymoje Nr. (6.7.-2014-12)PR-46 „Dėl pokyčių vaikų iki 3 (4) metų ir vaikų su negalia, globojamų sutrikusio vystymosi kūdikių namuose bei A. Bandzos kūdikių ir vaikų globos namuose, srityje“, įvairių mokslinių šaltinių duomenimis institucinė vaiko globa (nepriklausomai nuo jo sveikatos būklės, raidos sutrikimų ir pan.) daro ypatingą žalą, ypač pirmaisiais trejais vaiko gyvenimo metais, kurie yra kritinis laikotarpis smegenų vystymuisi. Kūdikiams, kurie į instituciją patenka būdami jaunesnio nei šešių mėnesių amžiaus, patiria ilgalaikį bendrą raidos sulėtėjimą, o žalos vaiko sveikatai ir raidai mastas smarkiai išauga mažamečiui globos įstaigoje praleidus daugiau nei tris mėnesius. Minėtame tyrime pažymėta, jog šiuo metu funkcionuoja susiformavusi ydinga vaikų patekimo į sutrikusio vystymosi kūdikių namų praktika, kai dauguma kūdikių ir vaikų, netekę tėvų globos, net neįvertinus jų sveikatos būklės ir sveikatos priežiūros paslaugų poreikio, iš karto nukreipiami globoti į ambulatorines paslaugas teikiančias sveikatos priežiūros įstaigas.

Šioje pažymoje (31 punktą) išdėstyta vaiko teisių apsaugos kontrolierės pozicija, kad sutrikusio vystymosi kūdikių namų teikiamos ankstyvosios reabilitacijos paslaugos ir kita sveikatos

priežiūra, siekiant užtikrinti tinkamą sutrikusios raidos vaikų vystymąsi, nėra ir negali būti svariu argumentu, svarstant apie minėtų įstaigų reikalingumą, o moksliskai pagrįsti įrodymai apie institucinės globos žalą vaiko raidai negali būti ignoruojami, bandant sureikšminti SVKN teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų sutrikusios raidos vaikams, naudą. Todėl tėvų globos netekusių vaikų nukreipimas į šias sveikatos priežiūros įstaigas ir ilgalaikis jų gyvenimas ir globa juose turėtų būti taikomi tik išimtiniais ir teisės aktuose nustatytais atvejais.

Remdamasi šiais argumentais vaiko teisių apsaugos kontrolierė siūlė Sveikatos apsaugos ministerijai nustatyti vieningą priėmimo į sutrikusio vystymosi kūdikių namus tvarką, nustatyti subjektą, įgaliotą priimti sprendimą, medicininių kriterijų (ligų ir (ar) būklių, specialiųjų poreikių) sąrašą, pagal kurį vaikų globa sveikatos priežiūros įstaigose (SVKN) būtų siejama išimtinai su nuo sveikatos būklės priklausančiu specializuotų sveikatos priežiūros, slaugos paslaugų poreikiu, taip pat nustatyti mechanizmus, kurie leistų vaikų apgyvendinimo šiose įstaigose trukmę sieti su jų sveikatos būkle, o ne amžiumi ar socialinėmis priežastimis.

Atsižvelgiant į tai, kad vaikų patekimo į institucinės globos sistemą priežastis yra tėvų globos netekimas, o ne vaiko negalia ar kiti su sveikatos būkle susiję kriterijai, o sutrikusio vystymosi kūdikių namai yra ambulatorinės sveikatos priežiūros įstaigos, medicininių kriterijų sąrašo parengimas, ne tik kad netaptų priežastimi vaiką ar kūdikį globoti sveikatos priežiūros įstaigoje, tačiau užtikrintų, kad vaikams, turintiems sveikatos (raidos) sutrikimų paslaugos būtų teikiamos pagal jų gyvenamąją vietą, o į sutrikusio vystymosi kūdikių namus vaikai būtų nukreipiami ir sveikatos priežiūros paslaugos juose būtų teikiamos tik tais atvejais, kai tai yra objektyviai būtina (nėra galimybių reikalingų paslaugų teikti bendruomenėje), o paslaugų teikimo trukmė būtų sąlygota objektyvių aplinkybių.

Vertinant darbo grupės iškeltas abejones dėl vaiko teisių apsaugos kontrolierės siūlymo atitikimo JT neįgaliųjų teisių konvencijai ir jos fakultatyviniam protokolui, norėtume pažymėti, kad vaikų, įskaitant vaikus su negalia, patekimo į institucinės globos sistemą (ypač sveikatos priežiūros įstaigose) apribojimas atitinka Konvencijoje garantuojamą neįgalių vaikų teisę lygiai su kitais vaikais visapusiškai naudotis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis, nebūti diskriminuojam dėl neįgalumo ir (ar) amžiaus, teisę gyventi bendruomenėje, pasinaudoti bendruomenėje teikiamomis paslaugomis ir kt.

Darbo grupėje svarstant vaiko teisių apsaugos kontrolierės siūlymo įgyvendinimo tikslingumą, siūlytina atkreipti dėmesį į Lietuvos Respublikos Seimo 2015-06-25 priimtą Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.249, 3.253 ir 3.261 straipsnių pakeitimo įstatymą (Nr. XII-1879), kuriuo nuo 2017-01-01 ribojamas vaikų iki 3 metų amžiaus patekimas į globos institucijas, nustatant kad institucinė vaiko globa gali būti nustatyta išimtiniais atvejais ir gali trukti ne ilgiau kaip 3 mėnesius, išskyrus atvejus, kai Vyriausybės įgaliota institucija pritaria, kad vaiko globa vaikų globos institucijoje tęstųsi ilgiau dėl šiame įstatyme nustatytų objektyvių priežasčių, viena iš kurių – vaikui reikalingos specializuotos sveikatos priežiūros ir (ar) slaugos paslaugos, kurių teikimas negali būti užtikrinamas vaikui nustatant globą šeimoje ar šeimynoje.

Pagarbiai

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė